

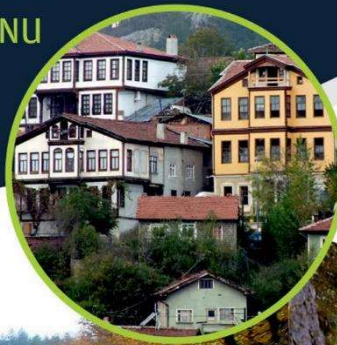
KASTAMONU UNIVERSITY

Tourism Faculty

1 INTERNATIONAL SUSTAINABLE TOURISM CONGRESS

November 23-25, 2017 | KASTAMONU

PROCEEDINGS BOOK

1ST INTERNATIONAL SUSTAINABLE TOURISM CONGRESS

NOVEMBER 23-25, 2017
KASTAMONU / TURKEY

PROCEEDINGS BOOK

Faculty of Tourism
Kastamonu University

2017

1ST INTERNATIONAL SUSTAINABLE TOURISM CONGRESS

Typesetting

Assoc. Prof. Kutay OKTAY
Res. Assist. Emrah YAŞARSOY
Alperen Fethi KAYNAŞ
Hamitcan SÖNMEZ

Cover Design

Ramazan YAŞAR

ISBN: 978-605-4697-14-4

Date of Issue: December 29th, 2017

Congress Web Page: <http://www.stc17.com/?lang=en>

Facebook : <https://www.facebook.com/SustainableTourismCongress/>

Contact

Kastamonu University, Tourism Faculty
Kuzeykent Campus 37100, Kastamonu / TURKEY

E-mail : turizm@kastamonu.edu.tr

Web : <http://turizm.kastamonu.edu.tr/index.php>

Phone Number: +90 (366) 280 37 00 – 37 38

Note: Any scientific and financial responsibility in this book are under the responsibility of authors.

Executive Committee

Congress Honorary Board

Prof. Dr. Seyit Aydın – Rector of Kastamonu University

Congress Executive Committee

Prof. Dr. Saim Ateş – President of the Executive Committee of the Congress
Kastamonu University

Assoc. Prof. Kutay Oktay – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. İrfan Mısırlı – Kastamonu University

Assist. Prof. Canan Tanrısever Yiğit – Kastamonu University

Assist. Prof. Muharrem Avcı – Kastamonu University

Assist. Prof. Aydoğan Aydoğdu – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. Çetin Akkuş – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. Gülizar Akkuş – Kastamonu University

Res. Assist. Hüseyin Pamukçu – Kastamonu University

Res. Assist. Emrah Yaşarsoy – Kastamonu University

Res. Assist. Dilara Eylül Koç – Kastamonu University

Lec. Hanife Erdoğan – Kastamonu University

Scientific Committee

Prof. Dr. Abdullah Karaman – Selçuk University

Prof. Dr. Ercan Sırakaya Türk – University of South Carolina

Prof. Dr. Levent Altınay – Oxford Brookes University

Prof. Dr. Zeynep Aslan – Nevşehir Hacı Bektaş Veli University

Prof. Dr. Köbögön Atışev – Kirghizistan Economy University

Prof. Dr. Cevdet Avcıkurt – Balıkesir University

Prof. Dr. Tevhit Ayengin – Çanakkale 18 Mart University

Prof. Dr. Orhan Batman – Sakarya University

Prof. Dr. Kemal Birdir – Mersin University

Prof. Dr. Düriye Bozok – Balıkesir University

Prof. Dr. Ahmet Vecdi Can – Sakarya University

Prof. Dr. Bermet Curupova – Kirghizistan Economy University

Prof. Dr. Kahraman Çatı – Düzce University

Prof. Dr. Şenol Çavuş – Adnan Menderes University

Prof. Dr. Cihan Çobanoğlu – University Of South Florida

Prof. Dr. Arslanbek Çormonov – Kyrgyzstan Tourism Academy

Prof. Dr. Canıl Çuburova – Kirghizistan Economy University

Prof. Dr. Cengiz Demir – İzmir Katip Çelebi University

Prof. Dr. Füsun İstanbullu Dinçer – İstanbul University

Prof. Dr. Mithat Zeki Dinçer – İstanbul University

Prof. Dr. Necdet Hacıoğlu – Balıkesir University

Prof. Dr. Muhsin Halis – Kocaeli University

Prof. Dr. Azize Tunç Hassan – Gazi University

Prof. Dr. Hatem El-Gohary – Birmingham City University

Prof. Dr. Sabreen J. Abd El Jalil – Minia University

Prof. Dr. Nüzhet Kahraman – İstanbul Ticaret University

Prof. Dr. Kurtuluş Karamustafa – Erciyes University

Prof. Dr. İzzet Kılınç – Düzce University

Prof. Dr. İsmail Kızılırmak – İstanbul University

Prof. Dr. Nilüfer Koçak – Dokuz Eylül University

Prof. Dr. Salih Kuşluvan – İstanbul Medeniyet University

Prof. Dr. Derman Küçükaltan – İstanbul Arel University

Prof. Dr. Galimkair Mutanof – Alfarabi Kazakhstan National University

Prof. Dr. Şuayip Özdemir – Afyon Kocatepe University

Prof. Dr. Yüksel Öztürk – Gazi University

Prof. Dr. Cusup Pirimbaev – Kirghizistan – Turkey Manas University

Prof. Dr. Tamara Ratz – Kodolányi János University

Prof. Dr. Asım Saldamlı – İstanbul Nişantaşı University

Prof. Dr. Yaşar Sarı – Eskişehir Osmangazi University

Prof. Dr. Mehmet Sarıışık – Sakarya University

Prof. Dr. Svetlana Sırbard – Bişkek Finance and Economy University

Prof. Dr. Mustafa Tepeci – Celal Bayar University

Prof. Dr. Muharrem Tuna – Gazi University

Prof. Dr. Ahmet Tayfun – Gazi University

Prof. Dr. Adnan Türksoy – Ege University

Prof. Dr. Ş. Ualihanova – Kazakhstan Kökçeta Pedagogy University

Prof. Dr. Öcal Usta – Dokuz Eylül University

Prof. Dr. Mehmet Selami Yıldız – Düzce University

Prof. Dr. Beykan Çizel – Akdeniz University

Prof. Dr. Atilla Akbaba – İzmir Katip Çelebi University

Prof. Dr. Ali Orhan Akova – İstanbul University

Prof. Dr. Ahmet Büyükşalvarcı – Necmettin Erbakan University

Assoc. Prof. Dr. Elena Abenova – Kazakhstan Economy University

Assoc. Prof. Dr. Hüseyin Altay – Mustafa Kemal University

Assoc. Prof. Dr. Sarsena Amancolova – Doğu Kazakistan Milli University

Assoc. Prof. Dr. Lütfi Atay – Çanakkale 18 Mart University

Assoc. Prof. Dr. Burhan Aydemir – Balıkesir University

Assoc. Prof. Dr. Yusuf Aymankuy – Balıkesir University

Assoc. Prof. Dr. Ahmet Baytok – Afyon Kocatepe University

Assoc. Prof. Dr. Bahadır Bilalov – Azerbaijan Tourism Institute

Assoc. Prof. Dr. Gülcamal Caparova – Kazakhstan Turan Astana University

Assoc. Prof. Dr. Mariyaş Cubanova – Kazakhstan International Relations University

Assoc. Prof. Dr. Gürel Çetin – İstanbul University

Assoc. Prof. Dr. Temirbek Çoduraev – Kirghizistan Arabaev University

Assoc. Prof. Dr. Osman Eralp Çolakoğlu – Adnan Menderes University

Assoc. Prof. Dr. Murat Doğdubay – Balıkesir University

Assoc. Prof. Dr. V. Rüya Ehtiyar – Akdeniz University

Assoc. Prof. Dr. Oktay Emir – Anadolu University

Assoc. Prof. Dr. Barış Erdem – Kirghizistan – Turkey Manas University

Assoc. Prof. Dr. İbrahim Giritlioğlu – Gaziantep University

Assoc. Prof. Dr. Bilgehan Gülcan – Gazi University

Assoc. Prof. Dr. Şakir Görmüş – Sakarya University

Assoc. Prof. Dr. M. Oğuzhan İlban – Balıkesir University

Assoc. Prof. Dr. Tatyana İmangulova – Kazakhstan Tourism and Sport University

Assoc. Prof. Dr. Burhan Kılıç – Muğla Sıtkı Koçman University

Assoc. Prof. Dr. Özlem Köroğlu – Balıkesir University

Assoc. Prof. Dr. Ahmet Köroğlu – Balıkesir University

Assoc. Prof. Dr. Sabır Macitov – Kazakhstan Kökçeta Pedagogy University

Assoc. Prof. Dr. Binali Mamoev – Kazakhstan Foreign Languages and Carrier University

Assoc. Prof. Dr. Önder Met – Balıkesir University

Assoc. Prof. Dr. Ardok Muhammediyeva – East Kazakhstan National Doğu University

Assoc. Prof. Dr. Kutay Oktay – Kastamonu University

Assoc. Prof. Dr. Mehmet Akif Öncü – Düzce University

Assoc. Prof. Dr. Selami Özcan – Yalova University

Assoc. Prof. Dr. Zafer Öter – İzmir Katip Çelebi University

Assoc. Prof. Dr. Emrah Özkul – Kocaeli University

Assoc. Prof. Dr. Zülfigarlı Muharrem Paşa – Azerbaijan Tourism Institute

Assoc. Prof. Dr. Elbeyi Pelit – Afyon Kocatepe University

Assoc. Prof. Dr. Mustafa Sandıkcı – Afyon Kocatepe University

Assoc. Prof. Dr. Hasan Hüseyin Soybalı – Afyon Kocatepe University

Assoc. Prof. Dr. Rahman Temizkan – Osmangazi University

Assoc. Prof. Dr. Murat Çuhadar – Suleyman Demirel University

Assoc. Prof. Dr. Cafer Topaloğlu – Muğla Sıtkı Koçman University

Assoc. Prof. Dr. Oğuz Türkay – Sakarya University

Assoc. Prof. Dr. Şafak Ünüvar – Selçuk University

Assoc. Prof. Dr. Ali Yaylı – Gazi University

Assoc. Prof. Dr. İrfan Yazıcıoğlu – Gazi University

Assoc. Prof. Dr. Burhanettin Zengin – Sakarya University

Assoc. Prof. Dr. Gül Güneş – Selçuk University

Assoc. Prof. Dr. Özlem Güzel – Akdeniz University

Assoc. Prof. Dr. Gökçe Yüksek – Anadolu University

Assoc. Prof. Dr. Çağıl Hale Özel – Anadolu University

Assoc. Prof. Dr. Erdal Arlı – Kocaeli University

Assoc. Prof. Dr. Şevki Ulama – Sakarya University

Assoc. Prof. Dr. Medet Yolal – Anadolu University

Assoc. Prof. Dr. Perihan Paksoy Çavuşoğlu – Beykent University

Assoc. Prof. Dr. Sebahattin Karaman – Balıkesir University

Assist. Prof. Dr. Uğur Akdu – Gümüşhane University

Assist. Prof. Dr. Aysu Altaş – Aksaray University

Assist. Prof. Dr. Ali Avan – Afyon Kocatepe University

Assist. Prof. Dr. Muharrem Avcı – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. Aydoğan Aydoğdu – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. Gül Erkol Bayram – Sinop University

Assist. Prof. Dr. Yasin Bilim – Necmettin Erbakan University

Assist. Prof. Dr. İsmail Çalık – Gümüşhane University

Assist. Prof. Dr. Sabri Çelik – Afyon Kocatepe University

Assist. Prof. Dr. Şehnaz Demirkol – İstanbul University

Assist. Prof. Dr. Müge Hendek Ertop – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. Ali Fidan – Karadeniz Technical University

Assist. Prof. Dr. İbrahim Hakkı Kaynak – Necmettin Erbakan University

Assist. Prof. Dr. Gonca Kılıç – Afyon Kocatepe University

Assist. Prof. Dr. Ömer Lütfü Met – Balıkesir University

Assist. Prof. Dr. İrfan Mısırlı – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. Özgür Özer – Necmettin Erbakan University

Assist. Prof. Dr. Asuman Pekiyan – Afyon Kocatepe University

Assist. Prof. Dr. Davood El Jahwari – University Of South Carolina

Assist. Prof. Dr. Ümit Sormaz – Necmettin Erbakan University

Assist. Prof. Dr. Özlem Altunöz Sürücü – Sinop University

Assist. Prof. Dr. Canan Tanrıseven Yiğit – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. Ömer Akgün Tekin – Süleyman Demirel University

Assist. Prof. Dr. Bakyt Turdumambetov – Kirghizistan – Turkey Manas University

Assist. Prof. Dr. Erkan Akgöz – Kirghizistan – Turkey Manas University

Assist. Prof. Dr. Bilal Yalçın – Gümüşhane University

Assist. Prof. Dr. Özcan Zorlu – Afyon Kocatepe University

Assist. Prof. Dr. Gülizar Akkuş – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. Çetin Akkuş – Kastamonu University

Assist. Prof. Dr. Cenk Murat Koçođlu – Karabük University

Assist. Prof. Dr. Mehmet Akbıyık – Harran University

Assist. Prof. Dr. İsmail Gümüş – Sakarya University

Assist. Prof. Dr. İnci Oya Coşkun – Anadolu University

Assist. Prof. Dr. Emre Ozan Aksöz – Anadolu University

Assist. Prof. Dr. Pembe Gül Çakır – Anadolu University

Assist. Prof. Dr. Nurettin Ayaz – Karabük University

Assist. Prof. Dr. Lütü Mustafa Şen – Sakarya University

Assist. Prof. Dr. Muammer Bezirgan – Balıkesir University

Assist. Prof. Dr. Reyhan Arslan Ayazlar – Muğla University

Assist. Prof. Dr. Hilmi Rafet Yüncü – Anadolu University

Assist. Prof. Dr. Aybuke Ceyhun Sezgin – Gazi University

Assist. Prof. Dr. Ali Turan Bayram – Sinop University

Dr. Mohamed Battour – Malaya University

Dr. Hamira Zamani-Farahani – Astiaj Tourism Research and Colsultancy Center

Secretariat

Res. Assist. Emrah YAŞARSOY – Kastamonu University

Lec. Hanife ERDOĞAN – Kastamonu University

TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK VE COĞRAFI İŞARETLER

Prof. Dr. Şaban ESEN
Bartın Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
sabanesen@bartin.edu.tr

Özet

Bilindiği üzere coğrafi işaret, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işaretlerdir. Türkiye’de şu ana kadar 209 coğrafi işaret tescilli yapılmış, 345 kadar coğrafi işaret de tescil için sırada beklemektedir. Ancak yapılan araştırmalar Türkiye’de 2 bin 500’ün üzerinde coğrafi işaret potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle coğrafi işaretlerin öneminin yeni yeni anlaşıldığı söylenebilir.

Coğrafi işaretlerin en önemli özelliklerinden biri, korudukları menfaatin kişiye has değil bölgeye/yöreye has bir özellik göstermesidir. Bu nedenle tescilli bir coğrafi işaretin ününden/bilinirliğinden belirli bir bölge halkının yararlanması söz konusudur. Coğrafi işaretlerin en önemli işlevi kırsal kalkınma veya bölgesel kalkınmaya önemli bir katkı sunuyor olmasıdır. Coğrafi işaret türlerinden olan tarımsal ürünler, yiyecek çeşitleri, hediyelik eşya ve bölgeye has doğal güzellikler yılın belirli zamanlarında veya yıl boyunca sürekli bir çekim unsuru olabilmektedirler. Bu çekicilik unsuru nedeniyle bölge sürekli bir ekonomik ve kültürel faaliyet içinde yer alır. Örneğin, yöreye has bir yemek insanları o bölgeye düzenlenen bir geziye katılmaya teşvik edebilir.

Bu çalışmada, Türkiye’deki tescilli ve tescilsiz coğrafi işaretlerin turizm potansiyeli üzerinde durulacaktır. Yukarıda da ifade edildiği üzere, Türkiye’deki tescilli ve tescil bekleyen coğrafi işaretlerin hangilerinin sürdürülebilir turizme katkı sağlayacağı, kavramsal bir yaklaşımla incelenmeye çalışılacaktır. Bir fikri mülkiyet konusu olan coğrafi işaretlerle ilgili veriler, Türk Patent ve Marka Kurumu (eski ismi Türk Patent Enstitüsü) kaynaklarından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: sürdürülebilir turizm, turizmde sürdürülebilirlik, coğrafi işaret, geleneksel ürünler.

SUSTAINABILITY IN TOURISM AND GEOGRAPHICAL INDICATIONS

Abstract

As is known, a geographical indication is a indication indicating a product identified with a locality, area, region or country where it originated in terms of its distinctive character, reputation or other characteristics. So far, 204 geographical indications have been registered in Turkey and 240 geographical indications are waiting for registration. However, the research shows that there are over 2,500 geographical indications potency in Turkey. In this respect, it can be said that the preface of the geographical indications is newly understood.

One of the most important features of geographical indications is that the area they protect is unique to the region / region, not the person. For this reason, a registered geographical waste is known to be beneficial to a certain people of the region. The most important function of geographical indications is that it offers an important contribution to rural development or regional development. Agricultural products, food varieties, souvenirs and natural beauties, which are geographical indication types, can be a constant attraction factor at certain times of the year or throughout the year. Because of this attractiveness, the region is involved in a continuous economic and cultural activity. For example, a meal of a local specialty can encourage people to take part in a trip organized in that area.

Keywords: sustainability in tourism, geographical indications, traditional products.

1. GİRİŞ

Bir bölgeye olan talep bölgenin kültürel unsurları, doğal özellikleri, tarihi değerleri vb. gibi varlıklarına bağlı olarak değişkenlik gösterir. Eğer deniz-kum- güneş eksenini ön plana çıkarırsa o bölgede yoğunluk yaz aylarında artar diğer aylarda yoğunluk azalır. Türkiye’de belirli bölgelerde iklimsel özelliklere bağlı olarak yaz aylarında yoğunluklar yaşanmakta (Akdeniz ve e Bölgeleri gibi) diğer aylarda ise nüfus yoğunluğu normale dönmektedir. Genel anlamda Türkiye’de turizm hareketleri yaz aylarında daha yoğunlaşmaktadır.

Bu çalışmada ele alınan ve incelenen coğrafi işaretli ürünler de (bunlar yiyecek-içecek türleri, tarımsal ürünler, hediyeelik eşya, doğal unsurlar ve hayvan türleri şeklinde sınıflandırılabilir) bölgenin çekiciliğini belirli zamanlarda artıran bir özellik taşımaktadır. Coğrafi işaretli ürünler adına çeşitli yörelerde bir haftayı bulan etkinlikler düzenlenmekte ve turizmin sürdürülebilir kılınmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle yiyecek-içecek türündeki coğrafi işaretli ürünler ise yılın her zamanı doğal bir çekicilik unsuru taşımaktadır. İnsanların bir kısmı belirli bir yiyecek türünü yerinde test etmek için bu tür turizm aktivitelerine katılmaktadırlar.

2. COĞRAFI İŞARET NEDİR?

22.12.2016 Tarih ve 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu 34. Maddesinde Coğrafi işaret; “belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökenin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren işaret”, şeklinde tanımlanmaktadır.

Coğrafi işaretler menşe adı ve mahreç işareti olarak ikiye ayrılır(Türk Patent ve Marka Kurumu, 2017).

2.1. Menşe Adı

Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, bölge veya istisnai durumlarda ülkeden kaynaklanan, tüm veya esas özelliklerini bu coğrafi alana özgü doğal ve beşerî unsurlardan alan, üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerin tümü bu coğrafi alanın sınırları içinde gerçekleşen ürünleri tanımlayan adlar menşe adıdır. Menşe adları sadece ait oldukları coğrafi bölgede üretilirler. Çünkü ürün, niteliklerini ancak ait olduğu yöre içinde üretildiği takdirde kazanabilir. Menşe adına Finike Portakalı ve Malatya Kayısı örnek gösterilebilir(Tepe, 2008,s.12).

2.2. Mahreç İşareti

Coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, bölge veya ülkeden kaynaklanan, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri bakımından bu coğrafi alan ile özdeşleşen, üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinden en az biri belirlenmiş coğrafi alanın sınırları içinde yapılan ürünleri tanımlayan adlar mahreç işaretidir. Mahreç işaretlerinin, ürünün özelliklerinden en az biri o yöreye ait olmakla birlikte, yöre dışında da üretilebilmesi söz konusudur. Ürünün yöre ile bağı sadece ünü de olabilir. Mahreç işaretine Antep Baklavası, Hereke İpek Halısı örnek gösterilebilir. Coğrafi bir yer adı içermese dahi menşe adı ve mahreç işaretinde yer alan şartları taşıyan bir ürünü belirtmek için geleneksel olarak kullanılan, günlük dilde yerleşmiş ve coğrafi bir yer adı içermeyen adlar da menşe adı veya mahreç işareti olabilir (Gökovalı, 2007,s.145).

2.3. Geleneksel Ürün Adı

Menşe adı veya mahreç işareti kapsamına girmeyen ve ilgili piyasada bir ürünü tarif etmek için geleneksel olarak en az otuz yıl süreyle kullanıldığı kanıtlanan adlar, aşağıdaki şartlardan en az birini sağlaması halinde geleneksel ürün adı olarak tanımlanır (Türk Patent Enstitüsü., 2014).

- Geleneksel üretim veya işleme yöntemi yahut geleneksel bileşimden kaynaklanması.
- Geleneksel hammadde veya malzemeden üretilmiş olması.

Geleneksel ürün adına örnek olarak, baklava, lokum, hoşmerim, pastırma vb. ürünler verilebilir.

3. COĞRAFI İŞARETİN ÖNEMİ

Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı tescili tek bir üreticinin haklarını değil, tescil belgesindeki şartlara uygun üretim yapan ve pazarlayanların tümünün haklarını korur. Çünkü tescil yöresel, bölgesel ve ülkesel genelliğe sahip olup, sağladığı haklar belli bir kişiye veya bazı kişilere bağlanamaz. Coğrafi işaretin ve geleneksel ürün adının amacı, tescile konu olan ürünün üretimi, kaynağı gibi bir takım genel niteliklerine bağlı özelliklerden ötürü belli bir üne kavuşmuş ürünlerin korunmasını sağlamaktır. Örneğin leblebi için “Çorum Leblebisi” ibaresi, halı için “Kars El Halısı” ibaresi, kaymak için “Afyon Kaymağı” ibaresi belirli bir kalitenin işareti olarak ortaya çıkmaktadır. Tüketiciler söz konusu yöre adıyla satılan ürünleri o yöre adına duydukları güven nedeniyle, diğer

yerlerde üretilenlere tercih edebilirler. Bu nedenle bir ürün için belirli bir kalite ve aitlik işareti haline gelmiş yer adlarının coğrafi işaret veya geleneksel ürün adı olarak koruma altına alınmasında o yöre halkının menfaatlerinin korunması açısından büyük fayda vardır. Coğrafi işaretler ve geleneksel ürün adları, ayrıca, ürüne pazarlama gücü katar ve ürünün gerçek üreticilerini koruyan kolektif bir hak olduğundan kırsal kalkınmaya aracılık eder ve ülke ekonomisine katkı sağlar. Ayrıca bu koruma ile sahte üretimlerin engellenmesi mümkün olduğundan, ürünün gerçek üreticisinin yaşayabileceği olası kazanç kayıpları da önlenmiş olur. Coğrafi işaret ve geleneksel ürün adını tescil ile korumanın amaç ve faydalarından biri de, bu tescil ibarelerinin gerekli özelliklere haiz olmayan sahte ürünler üzerinde kullanılmasının önüne geçilerek, tüketicinin yanıltılmasına engel olunması ve tescilli ürünün ününden faydalanılmaması, dolayısıyla tüketicinin korunmasına yardımcı olmaktır. Yukarıda dile getirilen ekonomik faydalarının yanı sıra coğrafi işaret ve geleneksel ürün adları, kültürün korunması açısından da yüksek öneme sahiptir. Bölgelere özgü üretimleri tescil yoluyla korumayı ve yok olmalarını önlemeyi amaçlar (Türk Patent ve Marka Kurumu, 2017).

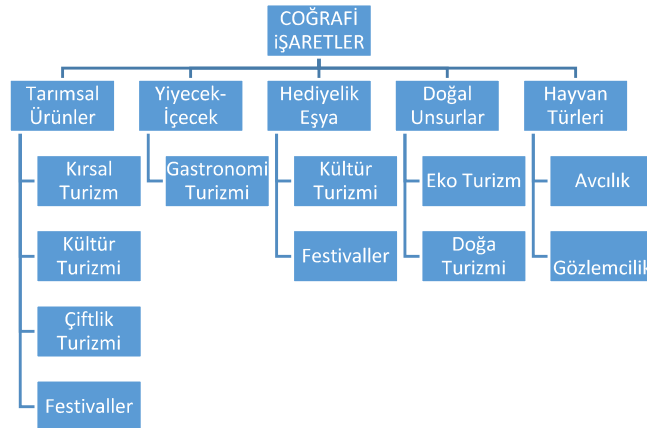
4. COĞRAFI İŞARET VE GELENEKSEL ÜRÜNLERİN TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK İLE İLİŞKİSİ

Öncelikle bu çalışmada turizmde sürdürülebilirlik kavramından ne anlaşıldığı kısaca ifade edilecek ve çalışmanın bundan sonraki süreci buna göre yapılandırılacaktır.

Turizmde sürdürülebilirlik veya sürdürülebilir turizm ile ifade edilmek istenen, turizmin ana kaynağının doğal, kültürel, sosyal, tarihi ve çevresel kaynaklar olduğu bilinci ile turizm endüstrisi, turistler, çevre ve yerel halk arasındaki karmaşık ilişkiler sonucu ortaya çıkan sorunları azaltmaya çalışan bir yaklaşım (Kınacı vd., 2011: 85) anlaşılmalıdır. Sürdürülebilir turizmin, turizmin gelişmesine bağlı olarak elde edilen gelirlerin ekonomiye ve topluma adil olarak dağıtılması ve aynı zamanda kaynakların ve çevrenin sürdürülebilir kullanılması gerekliliği üzerine odaklandığını belirtmektedir(Durlu Özkaya vd.2013). Dünya Turizm Örgütü'nün tanımına göre sürdürülebilir turizm, ziyaretçilerin, sektörün, çevrenin ve yerel halkın ihtiyaçlarına yönelik olarak turizmin bugünkü ve gelecekteki sosyal, ekonomik ve çevresel etkileri hesaba katan bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir (Kan, Gülçubuk, & Küçükçongar, 2012, s.94)

Bu açıdan bakıldığında coğrafi işaretler ve geleneksel ürünler tam da bu misyona uygun bir rol oynamaktadırlar. Bu çalışmanın yayına hazırlandığı tarihte, Türkiye'de 209 Adet tescilli, 345Adet tescil bekleyen coğrafi işaret vardır. Diğer taraftan, Ankara Ticaret Odası tarafından düzenlenen (2017) "Coğrafi İşaretleli Ürünler Zirvesi'nde Türkiye'de 2500'ün üzerinde coğrafi işaret potansiyeli olan ürün olduğu bunun sadece 200 tanesinin tescil edildiği ifade edilmektedir (<http://www.ankara.gov.tr/cograf-i-isaretleli-urunler-zirvesi>). Genel olarak değerlendirildiğinde coğrafi işaret türleriyle ilişkilendirilebilecek turizm türleri aşağıdaki tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Coğrafi İşaretleli Ürünler ve Sürdürülebilir Turizm Örnekleri

Kaynak: Türk Marka ve Patent Kurumu verilerinden yararlanılarak yazar tarafından derlenmiştir.

Çalışkan ve Koç (2012, s.193-214) tarafından yapılan bir araştırmaya göre, Türkiye'nin ürün festival envanteri ile tescilli yapılan coğrafi işaretler karşılaştırıldığında, 179 coğrafi işaretin 38'inin aynı zamanda tanıtım amaçlı festivalleri de düzenlenen ürünler olduğu belirlenmiştir. Türkiye'deki coğrafi işaretlerin yaklaşık dörtte biri (%25,8) öteden beri festival etkinlikleri ile tanıtılan, bir yöreye özgü ünlenmiş ürünlerdir. Bunların 18'i tarımsal ürün kategorisinde (Isparta gülü, Maraş biberi, Osmaniye fıstığı, Malatya kayısı, Kırkağaç kavunu vb.) yer almaktadır. Bunun yanı sıra Isparta halısı, Erzincan bakır işlemeciliği, Eşme Yörük kilimi, Devrek bastonu ve Çarşıbaşı keşanı gibi el sanatları da tanıtım festivalleri bulunan coğrafi işaretlerdir (Tablo 1). Söz konusu 38 coğrafi işaret toplam 35 festivalde temsil edilmektedir. Bunun nedenleri ise Antep fıstığı için hem Gaziantep il merkezinde hem de Nizip ilçesinde iki ayrı festival düzenlenmesi ile bazı festivallerin birden fazla yerel ürünü kapsamasıdır. Örneğin, Maraş biberi ile Maraş dondurması, Isparta gülü ile Isparta halısı, Mustafakemalpaşa tatlısı ile Kemalpaşa tatlısı için ortak festivaller düzenlenmektedir. Tanıtım festivaline sahip coğrafi işaretlerin coğrafi bölgelere dağılımı genel olarak dengeli olsa da, Karadeniz Bölgesi üç festivali ile en sonda yer almaktadır. Coğrafi işaret potansiyeli taşıyan yerel festivallerin coğrafi bölgelere göre dağılımı incelendiğinde ise bu tür festivallerin en fazla Ege Bölgesi'nde (95 festival) ve İç Anadolu Bölgesi'nde (77 festival) yapıldığı görülmektedir. Bu türden festivallerin sayıca en az olduğu bölge ise Güneydoğu Anadolu Bölgesi'dir (10 adet). Her coğrafi bölgede tarımsal ürünlerle ilgili festival sayısının diğer ürün gruplarını temsil eden festivallerden daha fazla olduğu belirlenmiştir.(Tablo 2).

Esen (2017) tarafından yapılan bir çalışmada ise 81 İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne gönderilen bir soru formunda coğrafi işaretli ürünlerle ilgili ilinizde herhangi bir etkinlik yapıyor mu, sorusuna 32 müdürlükten cevap gelmiş ve 20 tanesi coğrafi işaretli ürünlerle ilgili yılın belli bir zamanında etkinlik yapıldığını, 12 tanesi ise yapılmadığını beyan etmişlerdir.

Tablo 2: Türkiye'de Düzenlenen Başlıca Geleneksel Ürün ve Coğrafi İşaretli Etkinlikler

Etkinliğin Adı	Yer	Tarih	Ürün Grubu
AKDENİZ BÖLGESİ			
Üzüm Bayramı ve Kültür Festivali	Tarsus/Mersin	27 Temmuz	Tarımsal Ürünler
Kayısı Şenliği	Mut/Mersin	Haziran'ın 2. Haftası	Tarımsal Ürünler
Isparta Gül, Halı Festivali	Isparta	6-8 Haziran	Tarımsal ve Hediye Eşya
Kırmızı Biber, Tarhana ve Dondurma Festivali	Kahramanmaraş	Ağustos	Tarımsal Ürünler
Fıstık Festivali	Osmaniye	Eylül 4. Haftası	Tarımsal Ürünler
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ			
Geleneksel Bağ ve Bal Teşvik Müsabakası	Merkez/Elazığ	Ekim	Tarımsal Ürünler
Kültür, Sanat, Tulum Peyniri, Leblebi ve Bakır Festivali	Erzincan	10-14 Ağustos	Hayvansal Gıda Ürünleri

Kültür, Turizm ve Üzüm Festivali	Üzümlü/Erzincan	20-21 Eylül	Tarımsal Ürünler
Kayısı Şenliği	Merkez/Malatya	20 Temmuz	Tarımsal Ürünler
Bağ Bozumu Şenlikleri	Arapgir/Malatya	Eylül Ayının 1. Haftası	Tarımsal Ürünler
EGE BÖLGESİ			
Çay Vişne Festivali	Çay/Afyonkarahisar	Temmuz Ayının 2. Haftası	Tarımsal Ürünler
Kale Biber Festivali	Kale/Denizli	23-24 Temmuz	Tarımsal Ürünler
Kavun Kültür Festivali	Kırkağaç /Manisa	12 Ekim	Tarımsal Ürünler
Uluslararası Eşme Turistik Kilim, Kültür ve Sanat Festivali	Eşme/Uşak	24-26 Haziran	Geleneksel El Sanatları
Uluslararası Çini Festivali	Merkez/Kütahya	13 Temmuz	Geleneksel El Sanatları
Şaban Dede Leblebi ve Bahar Şenliği	Tavşanlı/Kütahya	Haziran Ayı	Geleneksel-Yöresel Yemek
GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ			
Nizip Antep Fıstığı Festivali	Nizip / Gaziantep	4-5 Eylül	Tarımsal Ürünler
Altın Fıstık Şenliği	Merkez / Gaziantep	1 Eylül	Tarımsal Ürünler
Çiğ Köfte Şenliği	Merkez / Şanlıurfa	3 Ocak	Geleneksel-Yöresel Yemek
Siirt Fıstığı Teşvik Yarışması ve Bal Festivali	Siirt	14-22 Eylül	Tarımsal Ürünler
Pervari Bal Şenliği	Pervari / Siirt	5 Eylül	Hayvansal Gıda Ürünleri
Kültür, Sanat ve Karpuz Festivali	Merkez / Diyarbakır	Eylül	Tarımsal Ürünler
İÇ ANADOLU BÖLGESİ			
Uluslararası Lüle Taşı Şenliği	Merkez / Eskişehir	21 Eylül	Dekoratif ve diğer ürünler

Taşpınar Kültür, Turizm ve Halı Festivali	Taşpınar / Aksaray	Temmuz	Geleneksel El Sanatları
Uluslararası Çubuk Turşu ve Kültür Festivali	Çubuk / Ankara	Eylül	Geleneksel – Yöresel Yemek-Yiyecekler
Kalecik karası Üzüm Festivali	Kalecik / Ankara	Eylülün 1. Haftası	Tarımsal Ürünler
Pastırma Tanıtma Günü	Merkez / Kayseri	Ekimin 1. Haftası	Hayvansal Gıda Ürünleri
Yamula Patlıcan Kültür Festivali	Kocasinan / Kayseri	12 Ağustos	Tarımsal Ürünler
KARADENİZ BÖLGESİ			
Uluslararası Devrek Baston ve Kültür Festivali	Devrek / Zonguldak	Temmuzun 3. Haftası	Geleneksel El Sanatları
Çarşıbaşı Keşan, Kültür ve Balıkçılık Festivali	Çarşıbaşı / Trabzon	Temmuz	Geleneksel El Sanatları
Uluslararası Kültür Sarımsak ve Kendir Festivali	Taşköprü / Kastamonu	Eylül Ayının 1. Haftası	Tarımsal Ürünler
MARMARA BÖLGESİ			
Zeytin Festivali	Gemlik / Bursa	--	Zeytin ve Zeytinyağları
Mustafakemalpaşa Kurtuluş Bayramı ve Tatlı Şenliği	Mustafakemalpaşa / Bursa	--	Tatlı ve Şekerleme
Yağcı bedir Halı Festivali	Sındırgı / Balıkesir	22 Eylül	Geleneksel El Sanatları
Pişmaniye Gecesi	Merkez / Kocaeli	7 Mart	Tatlı ve Şekerleme Ürünleri

Kaynak: (Çalışkan & Koç, 2012, s.203)

Yukarıda da belirtildiği üzere gerek tarımsal ürünler ve gerekse yiyecek-içecek türü coğrafi işaret potansiyeli olan ürünler belirli bir çekiciliği ifade etmekte ve ilgili coğrafi sınırlar içinde bir turizm hareketliliği sağlamaktadır.

Bununla beraber özellikle yiyecek-içecek türündeki coğrafi işaretler ise yılın belirli bir zamanına değil bütün bir yıla yaygınlaştırılabilmektedir. Türkiye'nin zengin mutfak kültürü gerek yerli ve gerekse yabancı ziyaretçiler için başlıca bir çekiciliğe sahiptir. Tablo 3'de bölgelerimize göre yemek türleri açısından bölgelerin potansiyeli sunulmaktadır.

Tablo 3: Bölgelerin Yemek Çeşidi Potansiyeli

Bölgeler	Yemek Türü	
İç Anadolu	455	
Doğu Anadolu	425	
Güneydoğu Anadolu	398	
Karadeniz	397	
Akdeniz	184	
Marmara	184	<i>Kaynak: Ankara ATO Raporu 2008</i>
Ege	162	Esen (2016), tarafından yapılan

bir araştırmada, coğrafi işaretli ürünlerin bölgelere göre dağılımı Tablo 4'de gösterilmiştir. En fazla coğrafi işarete sahip bölge Ege Bölgesi, İç Anadolu ve Karadeniz bölgeleri öne çıkmaktadır.

Bölgeler	Tarım	Gıda	Hed.Eşya	Doğal Kaynak	Hayvan	Toplam
Marmara	4	11	7		1	23
Ege	14	5	16	2		37
Akdeniz	9	9	3			21
İç Anadolu	4	13	8	1	1	27
Karadeniz	8	12	6			26
Doğu Anadolu	5	7	5		1	18
Güneydoğu Anadolu	5	12	5			22
Toplam	49	69	50	3	3	173

Kaynak: Esen: 2016 (TPE verilerinden yazar tarafından derlenmiştir)

Diğer taraftan coğrafi işaretler açısından henüz ön plana çıkmamış illerimiz de söz konusudur. Tablo 5'de görüldüğü üzere 24 tane ilimizde henüz coğrafi işaretli ürün tescili gerçekleşmemiştir. 14

⁹Bu tabloda Sümer A.Ş tarafından Türkiye genelinde tescil edilen 20 adet yöresel el halısı bölgelere göre dağıtılmış olup, "Pızırık El Halısı, Süper İnce Kilim ve Türkmen El Halısı'nin hangi yöreye ait olduğu tespit edilemediğinden tabloya dahil edilmemiştir. Ayrıca Mey İçecek A.Ş. tarafından tescil edilen alkollü içkiler ve likörler ile yabancı firmalar adına tescilli ürünler de listeye dahil edilmemiştir.

ilimizde ise sadece 1'er adet coğrafi işaretli ürün tescili vardır. En fazla coğrafi işaret tescili olan il ise 11 ile İzmir ilidir (Tablo 5).

Tablo 5: Coğrafi İşaretli Ürünlerin İllere Dağılımı

Adet	İller
0	Ağrı, Amasya, Artvin, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Bolu, Çankırı, Hakkari, Kırklareli, Kırşehir, Muş, Nevşehir, Niğde, Tekirdağ, Tunceli, Bayburt, Karaman, Kırıkkale, Batman, Şırnak, Iğdır, Yalova, Düzce (24)
1	Adana, Adıyaman, Elazığ, Giresun, Hatay, Ordu, Rize, Sinop, Zonguldak, Aksaray, Bartın, Ardahan, Kilis, Osmaniye (14)
2	Ankara, Antalya, Aydın, Burdur, Eskişehir, Gümüşhane, Kastamonu, Kütahya, Malatya, Sakarya, Şanlıurfa, Uşak, Yozgat (13)
3	Çanakkale, Çorum, Diyarbakır, Erzincan, Konya, Muğla, Trabzon, Karabük (8)
4	Edirne, Isparta, Kars, K. Maraş, Sivas, Tokat (6)
5	Bursa, Kocaeli, Samsun, Siirt (4)
6	Afyon, Balıkesir, Denizli, İçel, Mardin (5)
7	Erzurum, İstanbul (2)
8	Gaziantep, Manisa (2)
10	Kayseri (1)
11	İzmir (1)

Kaynak: Esen, 2017

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, coğrafi işaretli ürünler ile geleneksel ürünlerin turizmde sürdürülebilirliğe katkı sağlayacağı iddia edilmektedir. Gerçekten de Türkiye'deki coğrafi işaretli ürünlerin büyük bir kısmının, özellikle tarımsal ürünler ve yiyecek-içecek türlerin turizmde sürdürülebilirliğe önemli katkıları söz konusudur. Yukarıda da bahsedildiği üzere özellikle tarımsal ve yiyecek-içecek açısından Türkiye'de yılın belirli dönemlerinde etkinlikler düzenlenmekte, bazı durumlarda ise yılın tamamında ilgili ürünün olduğu bölgelere yapılan turistik ziyaretlerde yöreye has yiyecek ve içecekler oldukça yoğun talep edilmektedir. Örneğin, Bartın ilinin Amasra ilçesi kendine özgü salatasıyla ve balık restoranlarıyla popüler olması nedeniyle, günebirlik kültür turlarının öğlen veya akşam yemeklerinde balık ve salata mutlaka yer almaktadır. Yine Güneydoğu Bölgesi başta olmak üzere, kültür turlarının tamamında yöreye has yemek türleri katılımcılar tarafından mutlaka tadılır.

Bir diğer coğrafi işaret türü olan tarımsal ürünler de, en az yiyecek-içecek kadar popüler bir çekim unsurudur. Yiyecek-içeceklerden farklı olarak tarımsal ürünler bulunduğu veya üretildiği alanların dışında da satılabilmektedir. Örneğin Manisa Kırkağaç Kavunu, Diyarbakır Karpuzu, Bursa Siyah İnciri ve Finike Portakalı gibi.

Türkiye'de hayvan türleri ve doğal kaynaklı coğrafi işaret sayısı kısmen sınırlı olmakla beraber, Pamukkale travertenleri gibi doğal oluşumlar yılın on iki ayı ziyaretçi çekebilme kabiliyetine sahiptir.

Çalışmada da ele alındığı üzere, kayıtlı olsun veya olmasın coğrafi işaret potansiyeli olan ürünler; Türkiye'nin tüm bölgelerinde turizmle ilişkilendirilsin veya ilişkilendirilmesin hem ekonomik kalkınmaya hem de sosyo-kültürel aktivitelerin artmasına önemli bir ivme kazandırmaktadır.

KAYNAKÇA

- 22.12.2016 Tarih ve 6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu (2016).
Ankara Ticaret ve Sanayi Odası . (2008). Ankara: Ankara Ticaret ve Sanayi Odası .
Çalışkan, V., & Koç , H. (2012). Türkiye’de Coğrafi İşaretlerin Dağılım Özelliklerinin Ve Coğrafi İşaret Potansiyelinin Değerlendirilmesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 193-214.
Durlu, Ö. G., Sünnetçioğlu , S., & Can, A. (2013). Sürdürülebilir Gastronomi Turizmi Hareketliliğinde Coğrafi İşaretlemenin Rolü. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 13-20.
Esen, Ş. (2016). Bir Farklılaşma Stratejisi Olarak Coğrafi İşaretler Ve Türkiye İncelemesi. *14. Uluslararası Türk Dünyası Kongresi* , (s. 123-135). Gostivar/ Makedonya.
Esen, Ş. (2017). Türkiye’deki Coğrafi İşaretli Ürünlerin Eko Turizm Potansiyeli. *4. Avrupa Eko Turizm Konferansı*. Karabük/Safranbolu.
Gökovalı , Ü. (2007). Coğrafi İşaretler Ve Ekonomik Etkileri. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi Sayı:2, Cilt:21*, 141-160.
Kan, M., Gülçubuk, B., & Küçükçongar, M. (2012). Coğrafi İşaretlerin Kırsal Turizmde Kullanılma Olanakları. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 14 (22)*, 93-101.
Kınacı, B., Pehlivan, N., & Seyhan , G. (2011). *Turizm ve Çevre*. Ankara: Pegem .
Tepe, S. (2008). *Coğrafi İşaretlerin Ekonomik Etkileri, Uzmanlık Tezi*. Ankara: TPE.
Türk Patent Enstitüsü. (2014). *Ulusal Coğrafi İşaret Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2015-2023*. Ankara: Ankara: TPE.
Türk Patent Ve Marka Kurumu. (2017). *Coğrafi İşaretler ve Geleneksel Ürün Adları*. Ankara: Türk Patent Ve Marka Kurumu.
(<http://www.ankara.gov.tr/cografisi-isaretli-urunler-zirvesi>)
<http://www.turkpatent.gov.tr/TurkPatent/resources/temp/6B3F914C-E72C-437C-8A30-F50C51DE0A23.pdf>